

İslâm, Hristiyanlık ve Musevilik için Ahlaki Kodlar¹

M.Tınaz Titiz
3 Aralık 2016

Dinlerin toplum yaşamlarındaki derin etkileri binlerce yıldır toplumların kendi içlerinde ve de aralarındaki çatışmaların ve bir o kadar da çeşitli manipülasyonların başlıca kaynağı. *Din İstismarı* konulu bir ortak akıl çalışması'nda (bkz. <http://bit.ly/2g3ZqAG>) bu olguya yol açan nedenler ve önlemler konusu özetlenmiş; önlemlerin “nasıl” hayata geçirileceği ise bu konuda katkıda bulunmak isteyebileceklerin katkılarına açık bırakılmıştır.

Söz konusu çalışmada net olarak ortaya konulan istismar nedenlerinden birisi –belki de en önemlisi–, dini ahlak (ve aynı şekilde seküler ahlak) ilkelerinin belirlenmemiş olmasıdır. Daha da önemlisi, kolayca gösterilebileceği ve de anlaşılabilirliği gibi, bu iki grup ilkenin aslında tamamen örtüşür olduğu, fakat bunun farkında olmayan kesimlerin aralarında yapay bir kültürel uçurum oluşturduklarıdır.

Kolay tahayyül edilemeyecek bir diğer sonuç ise, ne dini ve ne de seküler ahlakın kurallarıyla kendini bağlı hissetmeyen önemli bir kesimle mücadele edebilecek dindar ve seküler insanların, hem kendi içlerinde hem de aralarındaki ahlak ilkelerini belirlemedikleri için, bu üçüncü kesimle tek tek zayıf mücadelelerinin dışında bir etkililik gösteremedikleridir.

Aşağıdaki derleme, üç büyük din için moral kodlar için yapılmıştır. Hristiyanlık ve Musevilik için açık kaynaklardan yararlanılırken, İslam dini için benzer bir çalışmaya rastlanamamış², bunun yerine bu derlemenin yazarınca yapılmış bir öneri çalışması kullanılmıştır.

Derlemenin amacı, bu konulardaki ehliyeti genel kabul görmüş kişilerin, bu yolda bir çalışma yapmaları için bir çağrıda bulunmaktır.

¹ Burada sıralananlar sadece ahlakla ilgili olup iman koşulları her din için farklıdır. Örneğin İslam için iman şartları 6 olup ayrıntıları <http://bit.ly/2g3P6IN> adresindedir.

² İslam ahlakı ile ilgili sayısız çalışma değil, toplum yaşamının ihtiyaçları için yol gösterecek ve her biri İslamın muhkem kurallarına dayalı ve bu nedenle de toplumun kolayca benimseyebileceği az sayıda kurala (maxims) dayalı bir çalışmanın eksikliği kast edilmektedir.

İslam için öneriler (<http://bit.ly/1KTby0c>)

- (1) *İmân'ın amel'e bağlılığı* (İmân ve İbadetin, doğru-iyi-güzel'e yönelik tutum ve davranışlara içeren bir yaşama dönüşmesi esastır)
- (2) *Kul hakkına saygı*³ (kul kavramı, yaratılmış her şeyi kapsamak üzere⁴)
- (3) *Tahkik-i İmân*^{5,6} (ancak sorgulamaya dayalı imân'ın makbûl olması)
- (4) *İçtihat'a açıklık*⁷ (gerek yukardaki yol göstericilerin gerekse Kuran'ın diğer ayetlerinin uygulanış kurallarının, içinde bulunulan çağın ve yerel koşulların ihtiyaçlarına göre yeniden anlamlandırılması gerekliliği)

³ Tüm varlıkların (yani kullar) haklarına saygı kavramıyla kast edilen, o varlıkların oluşturduğu büyük bütünün işleyişine uyum göstermek (teslim olmak) olarak yorumlanabilir.

Kul hakkına saygı, yaşam içindeki tutum ve davranışlara yol gösterebilecek hemen her ilkenin üretilebileceği doğurganlıktır. Örneğin Prof.Dr.Hüseyin Atay'ın "**İslâm'da Olgun İnsan (İnsan-ı Kâmil)**" başlıklı makalesinde (bkz. <http://bit.ly/114Ggk0>) şu 5 özelliği saymış olup, her biri Kul Hakkına Saygı ilkesinin türevleri olarak değerlendirilebilir: Adalet, İyi niyetlilik (ihlâs), Başkasını istismar etmemek, Doğruluk (sıdk) ve İffetli olmak.

⁴ bkz. <http://bit.ly/1n5Ujv2> "kul" maddesi. Kul kavramının halk arasındaki "insan" anlamı dışında çok daha geniş ve tüm yaratılanları kapsadığı ilgili referansta açıklanmaktadır.

⁵ Bkz. bkz. <http://bit.ly/1zBmNX3> Sah. 71-72

⁶ Tahkiki iman'ın niçin gerekli olduğu, şu büyük amaç (vizyon) önerisi bağlamında daha iyi anlaşılabilir: "*İslâm dini aracılığıyla varılmak istenen nokta, evrenin oluşum ve işleyişini anlama yolunda, akıl ve sezgilerini birlikte işleyen, bir yandan da tutum ve davranışlarında seçme özgürlüğüne sahip olmanın sorumlulukları bulunduğu ve bu sorumluluğunun karşılığı olarak bir şekilde hesap vereceğinin bilincinde olan bireylerden oluşan bir toplum yapısına erişmek*" Bu "anlaşılma" ancak tahkik (sorgulama) yoluyla mümkündür. Tüm yargıların askıya alınması aslında bilim'in de temel ilkesidir.

⁷ Hz.Muhammet'in, "Doğru içtihat yapan iki sevap, yanlış içtihat yapan bir sevap kazanır" şeklinde bir sözü rivayet edilir. Bindörtüüz yıl boyunca pek çok müslüman akıl, Kur'an Ayetlerini anlamlandırma yolunda içtihatta bulunmuşlardır. Bundan sonra da, değişecek koşullar ve bilimin ortaya çıkarabileceği büyük bütünün üstü örtülü parçaları, Kur'an'ın mesajını anlama ve anlamlandırmada insan idrakini genişletecektir.

Hristiyanlık için Moral Code⁸ (<http://bit.ly/2g3JJcR>)

How do you explain the teachings of Christianity? You can do it with two words; "moral code." Of all the teachings of the bible, the most valuable ones are those that teach us about morality. The scriptures of Matthew share 10 Christian values for helping you live an ethical and moral life.

1. Do the right things for the right reason⁹.
2. Pray God's agenda not yours¹⁰.
3. Forgive others¹¹
4. Do not worry¹² (*Ç.N. about tomorrow*)
5. Prioritize eternal things not temporal ones¹³

⁸ Bu çalışmaya yalnızca ahlak ile ilgili kodlar alınmış olup, iman veya ibadet ile ilgili olanlar silikleştirilmiştir.

⁹ Giving to the Needy

"Watch out! Don't do your good deeds publicly, to be admired by others, for you will lose the reward from your Father in heaven. 2 When you give to someone in need, don't do as the hypocrites do—blowing trumpets in the synagogues and streets to call attention to their acts of charity! I tell you the truth, they have received all the reward they will ever get. 3 But when you give to someone in need, don't let your left hand know what your right hand is doing. 4 Give your gifts in private, and your Father, who sees everything, will reward you.

Prayer : When you pray, don't be like the hypocrites who love to pray publicly on street corners and in the synagogues where everyone can see them. I tell you the truth, that is all the reward they will ever get. 6 But when you pray, go away by yourself, shut the door behind you, and pray to your Father in private. Then your Father, who sees everything, will reward you.

7 "When you pray, don't babble on and on as people of other religions do. They think their prayers are answered merely by repeating their words again and again. 8 Don't be like them, for your Father knows exactly what you need even before you ask him!

¹⁰ How to Pray

9 Pray like this: Our Father in heaven, may your name be kept holy.

10 May your Kingdom come soon. May your will be done on earth, as it is in heaven.

11 Give us today the food we need,

12 and forgive us our sins, as we have forgiven those who sin against us.

13 And don't let us yield to temptation, but rescue us from the evil one.

¹¹ *"If you forgive those who sin against you, your heavenly Father will forgive you. 15 But if you refuse to forgive others, your Father will not forgive your sins*

¹² *"That is why I tell you not to worry about everyday life—whether you have enough food and drink, or enough clothes to wear. Isn't life more than food, and your body more than clothing? 26 Look at the birds. They don't plant or harvest or store food in barns, for your heavenly Father feeds them. And aren't you far more valuable to him than they are? 27 Can all your worries add a single moment to your life?*

¹³ Teaching about Money and Possessions

19 "Don't store up treasures here on earth, where moths eat them and rust destroys them, and where thieves break in and steal. 20 Store your treasures in heaven, where moths and rust cannot destroy, and thieves do not break in and steal. 21 Wherever your treasure is, there the desires of your heart will also be.

22 "Your eye is a lamp that provides light for your body. When your eye is good, your whole body is filled with light. 23 But when your eye is bad, your whole body is filled with darkness. And if the light you think you have is actually darkness, how deep that darkness is!

24 "No one can serve two masters. For you will hate one and love the other; you will be devoted to one and despise the other. You cannot serve both God and money.

6. Seek the kingdom first¹⁴
7. Do not judge others¹⁵
8. If you want something keep asking¹⁶
9. Stay true to your convictions¹⁷
10. Obey God¹⁸

¹⁴ Seek the Kingdom of God above all else, and live righteously, and he will give you everything you need.

³⁴ "So don't worry about tomorrow, for tomorrow will bring its own worries. Today's trouble is enough for today.

¹⁵ "Do not judge others, and you will not be judged. ² For you will be treated as you treat others. The standard you use in judging is the standard by which you will be judged.

³ "And why worry about a speck in your friend's eye when you have a log in your own? ⁴ How can you think of saying to your friend, 'Let me help you get rid of that speck in your eye,' when you can't see past the log in your own eye? ⁵ Hypocrite! First get rid of the log in your own eye; then you will see well enough to deal with the speck in your friend's eye.

¹⁶ Effective Prayer

⁷ "Keep on asking, and you will receive what you ask for. Keep on seeking, and you will find. Keep on knocking, and the door will be opened to you. ⁸ For everyone who asks, receives. Everyone who seeks, finds. And to everyone who knocks, the door will be opened.

⁹ "You parents—if your children ask for a loaf of bread, do you give them a stone instead? ¹⁰ Or if they ask for a fish, do you give them a snake? Of course not! ¹¹ So if you sinful people know how to give good gifts to your children, how much more will your heavenly Father give good gifts to those who ask him.

¹⁷ The Narrow Gate

¹³ "You can enter God's Kingdom only through the narrow gate. The highway to hell is broad, and its gate is wide for the many who choose that way. ¹⁴ But the gateway to life is very narrow and the road is difficult, and only a few ever find it.

The Tree and Its Fruit

¹⁵ "Beware of false prophets who come disguised as harmless sheep but are really vicious wolves. ¹⁶ You can identify them by their fruit, that is, by the way they act. Can you pick grapes from thornbushes, or figs from thistles? ¹⁷ A good tree produces good fruit, and a bad tree produces bad fruit. ¹⁸ A good tree can't produce bad fruit, and a bad tree can't produce good fruit. ¹⁹ So every tree that does not produce good fruit is chopped down and thrown into the fire. ²⁰ Yes, just as you can identify a tree by its fruit, so you can identify people by their actions.

¹⁸ True Disciples

²¹ "Not everyone who calls out to me, 'Lord! Lord!' will enter the Kingdom of Heaven. Only those who actually do the will of my Father in heaven will enter. ²² On judgment day many will say to me, 'Lord! Lord! We prophesied in your name and cast out demons in your name and performed many miracles in your name.' ²³ But I will reply, 'I never knew you. Get away from me, you who break God's laws.'

Building on a Solid Foundation

²⁴ "Anyone who listens to my teaching and follows it is wise, like a person who builds a house on solid rock. ²⁵ Though the rain comes in torrents and the floodwaters rise and the winds beat against that house, it won't collapse because it is built on bedrock. ²⁶ But anyone who hears my teaching and doesn't obey it is foolish, like a person who builds a house on sand. ²⁷ When the rains and floods come and the winds beat against that house, it will collapse with a mighty crash."

Musevilik için Moral Kodlar¹⁹ (<http://bit.ly/2g3V0JY>)

THE 7 LAWS

1. Acknowledge that there is only one God who is Infinite and Supreme above all things. Do not replace that Supreme Being with finite idols, be it yourself, or other beings. This command includes such acts as prayer, study and meditation.
2. Respect the Creator. As frustrated and angry as you may be, do not vent it by cursing your Maker.
3. Respect human life. Every human being is an entire world. To save a life is to save that entire world. To destroy a life is to destroy an entire world. To help others live is a corollary of this principle.
4. Respect the institution of marriage. Marriage is a most Divine act. The marriage of a man and a woman is a reflection of the oneness of God and His creation. Disloyalty in marriage is an assault on that oneness.
5. Respect the rights and property of others. Be honest in all your business dealings. By relying on God rather than on our own conniving, we express our trust in Him as the Provider of Life.
6. Respect God's creatures. At first, Man was forbidden to consume meat. After the Great Flood, he was permitted - but with a warning: Do not cause unnecessary suffering to any creature.
7. Maintain justice. Justice is God's business, but we are given the charge to lay down necessary laws and enforce them whenever we can. When we right the wrongs of society, we are acting as partners in the act of sustaining the creation.

¹⁹ Çeşitli ahlaki kodlar (iş yaşamı, aile yaşamı, savaş vd) mevcut olup, bunlardan Universal Morality The Seven Noahide Laws olarak adlandırılan bir geliştirilmiş ahlak kodu seçilmiştir.